

UNIVERZITET „UNION - NIKOLA TESLA”, BEOGRAD, REPUBLIKA SRBIJA
Fakultet za informacione tehnologije i inženjerstvo
Fakultet za poslovne studije i pravo

Osmo međunarodna konferencija
PRIMENA NOVIH TEHNOLOGIJA
U MENADŽMENTU I EKONOMIJI
Zbornik radova, Vol 1.

Urednici:

Prof. dr Petar Kočović
Prof. RNDr. Ing. Josef Nevrlý
Prof. dr Andrzej Banaszek
Prof. dr Mirjana Puharić
Prof. dr Cvetko Smilevski
Prof. dr Polona Šprajc

Beograd, 2022.

„UNION - NIKOLA TESLA” UNIVERSITY, BELGRADE, REPUBLIC OF SERBIA
Faculty of Information Technologies and Engineering
Faculty of Business Studies and Law

Eighth International Conference
APPLICATION OF NEW TECHNOLOGIES
IN MANAGEMENT AND ECONOMY
Proceedings, Vol 1.

Editors:

Prof. dr Petar Kočović
Prof. RNDr. Ing. Josef Nevrlý
Prof. dr Andrzej Banaszek
Prof. dr Mirjana Puharić
Prof. dr Cvetko Smilevski
Prof. dr Polona Šprajc

Belgrade, 2022.

SADRŽAJ

PREDGOVOR	17
FOREWORD	21
 INTERNA REVIZIJA U JAVNOM KOMUNALNOM PREDUZEĆU	25
<i>Ratomir Antonović</i>	
METODE ISTRAŽIVANJA U OBLASTI MENADŽMENTA	37
<i>Joso Cindrić</i>	
PRAVNI OKVIR SISTEMA RAČUNOVODSTVENIH PODATAKA NA POLJOPRIVREDNIM GAZDINSTVIMA U REPUBLICI SRBIJI	55
<i>Dušan Dabović</i>	
PRIMJENA MARKETING KOMUNICIRANJA U MALIM PREDUZEĆIMA	67
<i>Ružica Đervida, Branka Marković, Srđan Šuput</i>	
ORGANIZACIJA I UPRAVLJANJE LJUDSKIM RESURSIMA U OSNOVNOJ ŠKOLI ZA VREME PANDEMIJE.....	83
<i>Katarina Diklić, Sara Stanić Jovanović</i>	
UPRAVLJANJE NOVIM TEHNOLOGIJAMA KOJE PRATE RAZVOJ INFORMACIONIH TEHNOLOGIJA U SAVREMENOM DRUŠTVU	95
<i>Nataša Đorđević, Slavica Mihajlović</i>	

GRINFILD INVESTICIJE U ULOZI RAZVOJA PRIVREDE I POKRETANJA RAZVOJA REGIONA	103
<i>Aleksandar Đorđević, Viktorija N.Rjapuhina</i>	
MANAGEMENT OF NEW TECHNOLOGIES IN HEALTHCARE	117
<i>Biljana S. Ilić, Gordana P. Đukić</i>	
PROCENA PRIMENE NOVIH TEHNOLOGIJA U POSLOVANJU	129
<i>Ivana Ilić, Dejan Ilić, Branko Marković</i>	
KORISNIK U FOKUSU MENADŽMENTA KVALITETOM	143
<i>Nedžad Imamović</i>	
PANDEMIJA COVID-19 I NJEN UTICAJ NA RAZVOJ RURALNOG TURIZMA U SRBIJI	157
<i>Milan Janković, Aleksandra Gajdobranski, Vera Krmpot</i>	
UTICAJ SAVREMENIH TEHNOLOGIJA NA DOSTIZANJE ODRŽIVOG RAZVOJA U SEKTORIMA TURIZMA I HOTELIJERSTVA	173
<i>Adriana Jović Bogdanović, Nikolaj Ivannikov, Maja Dimić</i>	
RAZVOJ I PRIMENA INFORMACIONO-KOMUNIKACIONIH TEHNOLOGIJA U HOTELIJERSTVU	189
<i>Adriana Jović Bogdanović, Vladana Lilić, Suzana Pajić</i>	
ZNAČAJ EKONOMETRIJE ZA PROCENU RIZIKA PRI ODOBRAVANJU KREDITNIH PLASMANA	207
<i>Milica Kaličanin, Zoran Kaličanin, Maja Dimić</i>	
DIGITALNI MARKETING KAO NOVA MOGUĆNOST U FUNKCIJI RAZVOJA EKONOMSKIH SUBJEKATA	229
<i>Vera Krmpot, Aleksandra Gajdobranski, Milan Janković</i>	

EKOLOŠKI MENADŽMENT VODNIH EKOSISTEMA.....	241
--	-----

Daniela Kuzmanović

UTICAJ NOVIH TEHNOLOGIJA NA KONCEPT STRATEŠKOG ODVRAĆANJA VELIKIH SILA	253
---	-----

Zoran Marjanović

STATISTIČKA ANALIZA TOKOVA DIREKTNIH STRANIH ULAGANJA U BIH SA OSVRTOM NA POLJOPRIVREDNI SEKTOR.....	269
---	-----

Branka Marković, Ljupka Petrevska, Đorđe Šarčević

IMPLEMENTACIJA INFORMACIONIH TEHNOLOGIJA U RUDARSTVU I ODRŽIVI RAZVOJ.....	281
---	-----

Slavica Mihajlović, Nataša Đorđević

ASSUMPTIONS, TECHNICAL PRECONDITIONS, MISCONCEPTIONS AND LIMITATIONS DURING OF INTRODUCING IN VEHICLE MONITORING SYSTEM IN THE COMPANY (IVMS)	293
---	-----

Ljiljana Pecić, Milica Tufegdžić

EKOLOŠKI MENADŽMENT U PROIZVODNJI ULJARICA I JESTIVIH BILJNIH ULJA.....	309
--	-----

Tamara Premović

CIRKULARNA EKONOMIJA U PROIZVODNJI HLADNO PRESOVANIH ULJA SUNCOKRETA	333
---	-----

Tamara Premović, Jelena Premović, Anđelka Tripković

PRIMENA NEURONAUK U UNAPREĐENJU LJUDSKIH RESURSA	351
--	-----

Dragana Radosavljević, Milan Radosavljević, Nevena Krasulja

MARKETING ASPECTS OF NIKE'S BUSINESS OPERATIONS – FROM SOCIAL IRRESPONSIBILITY TO TOP INNOVATIONS.....	369
---	-----

Milijanka C. Ratković, Andrijana Kos Kavran, Velibor Zolak

ZNAČAJ ODNOSA S JAVNOŠĆU U KRIZNIM SITUACIJAMA U INDUSTRIJI SPORTA.....	383
--	------------

Milijanka C. Ratković, Andrijana Kos Kavran, Velibor Zolak

UTICAJ INFORMACIONIH TEHNOLOGIJA NA OBRAZOVANJE.....	395
---	------------

Dorđe Šarčević, Ljupka Petrevska, Branka Marković

FAKTORI UGROŽAVANJA BEZBEDNOSTI KORPORACIJA I ZAŠTITA ELEKTRONSKIH BAZA PODATAKA.....	411
--	------------

Kristijan Šebešćan

KARAKTERISTIKE RAKIJE „VILJAMOVKA“ PROIZVEDENE U VRANJU ...	427
--	------------

Srđan Tasić, Aleksandar Janjić

DIGITALIZACIJA SREDNJEŠKOLSKOG OBRAZOVANJA I NJEGOVI DRUŠTVENI REZULTATI.....	437
--	------------

Aleksandra Vesović, Jovan Gordić

INTERNA REVIZIJA U JAVNOM KOMUNALNOM PREDUZEĆU

Ratomir Antonović

Fakultet za pravo, bezbednost i menadžment „Konstantin Veliki“, Niš,
Univerzitet „Union - Nikola Tesla“, Beograd, Republika Srbija
e-mail: antonovicr@gmail.com

Apstrakt: Samokontrola predstavlja suštinu rada svakog pravnog lica. Formiranje posebne službe koja za cilj ima kontrolnu funkciju u radu i poslovanju pravnog lica je suština interne revizije. Interna revizija je danas zastupljena u skoro svim pravnim subjektima, a u ovom radu se posebno obrađuje tematika interne revizije u komunalnim preduzećima.

Komunalna preduzeća u određenoj lokalnoj zajednici vrše poslove koji su od vitalne važnosti za rad i funkcionisanje te zajednice. Od vodosnabdevanja, do snabdevanja električnom energijom, održavanja čistoće i zelenih površina i obezbeđivanja grejanja, komunalni sektor obuhvata vrlo široku lepezu delatnosti. Takođe, treba istaći i činjenicu da se u ovaj komunalni sektor slije i velika količina novca koja se naplaćuje od direktnih korisnika komunalnih usluga, a to su stanovnici te sredine u kojoj te službe funkcionišu.

U samom radu se najpre ukazuje na značaj komunalnih službi i komunalnog sektora za funkcionisanje lokalne zajednice, a potom se u radu ukazuje na značaj samokontrole rada ovih komunalnih službi. Tu se dolazi do funkcije internih revizora, njihove delatnosti i važnosti njihovog postojanja. Obrađuje se pitanje ko može biti interni revizor, koja su njegova ovlašćenja i kome odgovora za svoj rad. Takođe, razgraničavaju se dve vrlo značajne funkcije interne revizije, a to su kontrola i savetodavna delatnost.

Cilj interne kontrole nije da zastrašuje rukovodioce javnih komunalnih preduzeća, već da bude korektiv u njihovom radu i da im bude pomoć pri realizaciji postavljenih ciljeva koje preduzeće treba da ostvari. Interni revizor rukovodiocu treba da daje smernice i uputstva, pruža stručnu pomoć i time poboljšava rad preduzeća i doprinosi racionalnom korišćenju sredstava koja potiču od korisnika usluga. Pored ove funkcije, interna revizija ima zadatak da daje nezavisnu procenu adekvatnosti i funkcionisanja postojećih procesa upravljanja rizicima, kao i kontrola upotreba javnih sredstava. Ujedno, interna revizija ima ključnu ulogu u vezi sa rizicima i njihovom procenom i identifikacijom.

Ključne reči: komunalno preduzeće, revizija, revizor, rizik, finansije i uveravanje

INTERNAL AUDIT IN PUBLIC UTILITY COMPANY

Abstract: *Self-control is the essence of the work of any legal entity. The formation of a special service that aims to have a control function in the work and operations of a legal entity is the essence of internal audit. Today, internal audit is represented in almost all legal entities, and this paper deals specifically with the topic of internal audit in utility companies.*

Utility companies in a particular local community perform tasks that are vital to the work and functioning of that community. From water supply, to electricity supply, maintaining cleanliness and green areas and providing heating, the utility sector covers a very wide range of activities. Also, it should be pointed out that a large amount of money is collected in this communal sector, which is collected from direct users of communal services, and those are the inhabitants of the environment in which these services operate.

The paper first points out the importance of communal services and the communal sector for the functioning of the local community, and then the paper points out the importance of self-control of the work of these communal services. This is where the function of internal auditors comes into play, their activities and the importance of their existence. The question of who can be an internal auditor, what are his powers and to whom he is responsible for his work is discussed. Also, two very important functions of internal audit are distinguished, and those are control and advisory activity.

The goal of internal control is not to intimidate the managers of public utility companies, but to be a corrective in their work and to help them realize the set goals that the company should achieve. The internal auditor should provide guidelines and instructions to the manager, provide professional assistance and thus improve the work of the company and contribute to the rational use of funds from service users. In addition to this function, internal audit has the task of providing an independent assessment of the adequacy and functioning of existing risk management processes, as well as control of the use of public funds. At the same time, internal audit has a key role to play in relation to risks and their assessment and identification.

Keywords: *utility, audit, auditor, risk, finance and assurance*

UVOD

Javno komunalno preduzeće je pravno lice koje je osnovala država, a koje se osniva sa ciljem ostvarivanja interesa od opšteg značaja za funkcionisanje jednog društva i sistema. Oblasti delovanja javnih komunalnih preduzeća su od vitalne važnosti i posebnog značaja, te se u njih ubrajaju snabdevanjem pijaćom vodom, električnom energijom, pogrebne usluge, usluge održavanja higijene javnih površina, održavanje zelenih površina, organizacija javnog gradskog saobraćaja, snabdevanje toplotnom energijom i tome slično.

Država kroz osnivanje javnih komunalnih preduzeća postiže monopolski položaj u pružanju i obavljanju usluga od vitalne važnosti za normalno funkcionisanje društva. Na ovaj način, država ima sigurnost da će se ove usluge pružiti na valjan i adekvatan način, da neće doći do zastoja u njihovoj realizaciji i da će krajnji korisnici – građani biti zadovoljeni u uživanju u njihovim elementarnim pravima. Država, osim što na ovaj način osigurava neometanju pružanje komunalnih usluga, ona kroz ova preduzeća ima uticaje i na tržište uslužnih delatnosti u sektoru od posebne važnosti za funkcionisanje lokalnih zajednica i predstavlja barijeru za one privatne subjekte koji bi, zloupotrebom pozicije na tom tržištu, mogli da naruše koherentnost i stabilnost pružanja komunalnih usluga.

Kritika državi kao osnivaču javnih komunalnih preduzeća jeste da ona uspostavlja monopolski položaj, da guši slobodnu tržišnu kompeticiju i da onemogućuje druge subjekte u razvijanju svog privatnog posla. Međutim, argumenti za monopolizaciju ovih usluga svakako leže u činjenicama koje ukazuju na izuzetnu važnost komunalnih usluga za jednu lokalnu samoupravu i celokupnu društvenu zajednicu. Sigurno da nije dopušteno sa tako važnim uslugama reskirati i poveravati ih nekome ko nije dovoljno zreo i sposoban da ih pruža na najbolji mogući način. S tim u vezi, treba napomenuti postojanje određenih javno – privatnih partnerstava, gde se privatni pravni subjekti delimično uključuju u pojedine segmente komunalnih aktivnosti, ali uz strogi paternitet javnog komunalnog preduzeća i stroge kontrolne mehanizme.

Da bi osnivač bio siguran da će javna komunalna preduzeća da obavljaju svoje poslove na najbolji mogući način, relativno skoro je uvedena funkcija internog revizora u javnom sektoru. Generalno govoreći, interni revizori su u potpunosti nezavisni u svom radu, sa jasnim zadacima davanja stručnih mišljenja i saveta. Interni revizor ne podleže nadzornoj funkciji direktora komunalnog preduzeća, već revizor vrši nadzor i nad njegovim poslovanjem između ostalog. U svom radu, revizori se moraju pridržavati odredaba povelje o internoj reviziji, Etičkog kodeksa, priručnika o metodologiji rada, uputstava za vršenje interne revizije i akata kojim se detaljnije uređuju pitanja metoda zastupljenih pri vršenju interne revizije.

Interna revizija danas ima proaktivnu ulogu, što znači da revizija mora delovati preventivno, kako bi se onemogućilo stvaranje bilo kakvih nezakonitosti u radu javnih državnih preduzeća. Zato organi interne revizije u svim javnim komunalnim preduzećima moraju imati precizne smernice u oblasti koordinacije i komunikacije

među linijama odbrane, sa svim modalitetima dokumenata koji se u revizionom postupku koriste.

1. POSLOVI I STANDARDI INTERNE REVIZIJE

Interna revizija predstavlja nužnost kontrolnog i nadzornog rada u javnim komunalnim preduzećma. Interna revizija je sistematski nezavisna od drugih sektora i njen rad mora biti apsolutno nepristrasan u odnosu na druge organe u preduzeću. Delatnost interne revizije je nazvisna i objektivna i sastoji se u davanju stručnih mišljenja i saveta. U svom radu, interna revizija koristi sistematične metode prilikom ocene aktivnosti usmerenih na identifikovanje i procenu rizika, aktivnosti i efikasnosti sistema finansijskog upravljanja i kontrole koje se odnose na procenu rizika, usklađenost poslovanja sa normativnim aktima, pouzdanosti i proverljivosti informacija finansijskog i drugog karaktera, efikasnost, ekonomičnost i efektivnost poslovanja preduzeća, zaštiti informacija, izvršavanje zadataka i postizanje ciljeva, kao i davanje preporuka za poboljšanje aktivnosti subjekata revizije.

Interni revizor u svom radu mora poštovati standarde koje propisuju Povelja interne revizije, Etički kodeks, Priručnik o metodologiji rada, uputstava i instrukcija koje donosi ministar finansija Republike Srbije. Na revizorima je obaveza planiranja revizijskih zadataka, provera, kao i praćenje aktivnosti primene datih preporuka (Piket, 2007, str. 18).

Kako bi se osigurala potuna nezavisnost u radu internih revizora, mora im se obezbediti puna dostupnost svim rukovodiocima u javnom komunalnom preduzeću. Pored rukovodilaca, revizori moraju da imaju dostupnost u odnosu na svakog zaposlenog u preduzeću, kao i neophodnim sredstvima, potrebnim za obavljanje revizije, kao i samom predmetu revizije. Rukovodioci interne revizije mogu pristupati svim podacima, nezavisno od toga da li se radi o podacima koji imaju karakter strogo poverljivih. Njegova obaveza je da čuva poverljivost tih podataka, kao i informacija do kojih je došao u postupku revizije. Rukovodioci interne revizije mogu zahtevati na uvid sve dokumente i podatke koji su im potrebni, kao i dopunsku dokumentaciju ukoliko se iz priložene ne može obaviti postupak revizije na adekvatan način.

Tokom postupka revizije, rukovodilac revizije je u obavezi da izveštava rukovodioca preduzeća o svim važnim pitanjima vezanim za postupak revizije i da prema potrebi angažuje eksperta sa posebnim znanjima za određenu oblast revizije. Interni revizori su odgovorni da informacije i podatke do kojih su došli u postupku revizije ne iznose dalje i ne čine ih javno dostupnim, već da ih čuvaju kao službenu tajnu. Rukovodilac interne revizije odgovara za rad svoje jedinice interne revizije i to posebno za pripremu, podnošenje na odobravanje rukovodiocu subjekta revizije nacrtu povelje interne revizije, kao i strateških i godišnjih planova. Rukovodilac organizuje i koordinira jedinicom interne revizije i vrši raspodelu radnih zadataka među zaposlenima. Na rukovodiocu interne revizije je odobravanje planova rada jedinice interne revizije kao i nadgledanje sprovođenja tih planova na godišnjem nivou i primenu metodologije interne revizije u javnom sektoru. On još određuje planove profesionalnih obuka i profesionalni razvoj funkcije internih revizora. Takođe, interni revizori imaju i zadatak procene novih sistema za finansijsko upravljanje i kontrolu.

Standardi interne revizije su kriterijumi za procenjivanje i merenje poslovanja jedinice za internu reviziju, a namenjeni su za predstavljanje prakse interne revizije onakvom kakva bi ona trebala biti. Značaj standarda interne revizije se ogleda u aktivnostima interne revizije koji se sprovode u realnim zakonskim okruženjima i organizacijama sa različitim delatnostima, veličinom i strukturom i od strane lica koja su van same organizacije. Različitosti koje utiču na primenu standarda interne revizije imaju posebnu važnost. Tokom postupka revizije, mora se vršiti praćenje i upoređivanje sa standardima revizije u cilju ispunjenja odgovornosti samih internih revizora (Vuković, 2016, str. 33).

Standardi interne revizije definišu osnovne principe prakse interne revizije, pružaju okvir za sprovođenje širokog spektra aktivnosti kojima se povećava vrednost u samoj firmi, daju osnovu za ocenjivanje interne revizije i podstiču poboljšanje organizacionih procesa.

Ovde treba razlikovati tri vrste standarda interne revizije: 1) standarde atributa; 2) standarde rada i 3) standarde implementacije. Standardi atributa su oni standardi koji se neposredno odnose na subjekta interne revizije, odnosno jedinicu interne revizije. Standardi rada se odnose na kriterijume rada interne revizije koji obezbeđuju kriterijume kvaliteta koji su uporedivi sa radnim karakteristikama ostalih aktivnosti.

Standardi implementacije su standardi koji se odnose na konkretnu praktičnu primenu interne revizije i rezultate do kojih se došlo u postupku interne revizije.

Na standarde atributa od značajnijeg uticaja mogu biti svrha, ovlašćenja i odgovornost interne revizije, nezavisnost i objektivnost u radu, stručnost i profesionalnost kadra interne revizije i program osiguranja i poboljšanja kvaliteta. Standardi rada interne revizije se mogu manifestovati kroz sam postupak upravljanja internom revizijom, kroz prirodu posla, planiranje poslova, realizaciju poslova, izveštavanja o postignutim rezultatima, nadgledanje postignutog napretka i odlukama menadžmenta o prihvatanju rizika.

Standardi interne revizije pružaju minimum za uspostavljanje i upravljanje funkcijom interne revizije u nekoj organizaciji, kao i planiranje i izvođenje interne revizije i izveštavanje o rezultatima revizije.

2. PROFESIONALNA ETIKA INTERNIH REVIZORA

Pod etikom internih revizora treba podrazumevati skup moralnih normi i principa, pravila ponašanja ili vrednosnih stavova, koji se primenjuju u odnosima među ljudima i društvenim grupama u cilju prevazilaženja nesuglasica (Nikolovski, Lj. 2011.). U globalnom smislu, etika se može tretirati kao nauka o moralnoj obavezi (Kidder, 2004. str. 64), odnosno skup pojmova i principa kojima se rukovodimo pri određivanju koje ponašanje šteti ili pomaže određenom licu (Richard, Elder, 2006).

Etičke norme u radu internih revizora omogućuju kredibilitet i profesionalnost u radu internih revizora, podiže kvalitet posla interne revizije i stvara utisak poverenja u radu interne revizije kao posebne i nezavisne službe u subjektu komunalnog sektora. Osnovne etičke norme mogu biti definisane zakonskim aktima, kao što je slučaj na primer u Francuskoj, a mogu egzistirati nezavisno u etičkim kodeksima, koji se primenjuju kumulativno sa pravnim normama.

Osnovno pitanje je šta se događa u slučaju kršenja etičkih normi i kakve posledice mogu da nastupe za internog revizora. Protiv revizora koji se ogrešio o etičke kodekse se može pokrenuti disciplinski postupak na nivou države ili strukovne revizorske organizacije. Na ovom nivou će se utvrditi da li je interni revizor načinio propuste u

svom radu u smislu kršenja etičkih kodeksa, te ako se isto utvrdi, interni revizor će biti disciplinski kažnjen.

Interna revizija kao posebno značajna grana, ima posebne etičke norme, koje su od vitalne važnosti za funkcionisanje interne revizije. To su: nezavisnost, odgovornost prema klijentu i odgovornost prema kolegama. Nezavisnost u radu internih revizora podrazumeva da oni moraju uvek da imaju nepristrasan stav pri vršenju revizije i da njihovi izveštaji o radu moraju uvek da budu objektivni. Ovde nezavisnost treba posmatrati kroz dva aspekta: nezavisnosti u razmišljanju i zauzimanju stavova, kao i u nezavisnom delovanju pri vršenju revizije u javnom komunalnom preduzeću. Nezavisnost internih revizora se može razvijati kroz finansijsku povezanost sa klijentelom, koja nastaje iz ličnih i porodičnih veza, potom kroz naplatu pruženih usluga, koje može imati i robni karakter i kroz ulaženje u vlasničku strukturu revizorskih kuća, ukoliko se radi o eksternim revizorima, što nije primenjivo u komunalnom sistemu javnog karaktera.

Nezavisnost u radu revizora je suštinski trenutak kad se govori o internoj reviziji u javnom komunalnom sektoru. Ovde svakako treba napomenuti brojne probleme koji su na strani internih revizora koji imaju značajnu poteškoću da sačuvaju svoju nezavisnost pod pritiscima dominantnih menadžerskih struktura kojima je u interesu da interna revizija donosi zaključke koji su pozitivni i bez primedaba. Revizor je nezavisan ako uspe da tokom revizije zadrži nezavisni stav. Formalna nezavisnost internog revizora predstavlja nezavisnost u odnosu na druga lica, tačnije ona se ostvaruje ukoliko kolektiv javnog komunalnog preduzeća veruje u to da interna revizija radi svoj posao samostalno i stručno, a ne po nalogu i idrektivi menadžmenta.

3. USLOVI ZA USPOSTAVLJANJE INTERNE REVIZIJE

Prema odredbama Zakona o budžetskim sistemu („Službeni glasnik RS“ broj 54/2009, 73/2010, 101/2010, 101/2011, 93/2012, 62/2013, 63/2013, 108/2013, 142/2014, 68/2015, 103/2015, 99/2016, 113/2017, 95/2018, 31/2019, 72/2019, 149/2020 i 118/2021) svi korisnici javnih sredstava su dužni da uspostave službu interne revizije. Korisnici budžetskih sredstava internu reviziju uspostavljaju tako što organizuju zasebne celine kao nezavisne organizacione jedinice. Mogu se formirati i zajedničke jedinice za internu

reviziju na predlog dva ili više organa. Takođe, može se interna revizija vršiti od strane drugog organa po nalogu nekog organa za čiju korist se revizija vrši. Ako ne postoje mogućnosti formiranja službe interne revizije, poslove interne revizije može vršiti i revizor pojedinac.

Jedinica interne revizije po pravilu treba da ima najmanje tri interna revizora u javnom komunalnom preduzeću, a broj internih revizora se određuje internim opštim aktom javnog komunalnog preduzeća. Da bi se mogla uspostaviti jedinica interne, javno komunalno preduzeće mora imati najmanje 250 zaposlenih lica. Na nivou grada Beograda, uspostavlja se posebna funkcionalna i nezavisna organizacija jedinice interne revizije, a na nivou beogradskih opština, se takođe uspostavlja jedinica interne revizije.

Na rukovodiocu javnog komunalnog preduzeća, nalazi se obaveza da uspostavlja dobre uslove za kvalitetno i funkcionalno obavljanje interne revizije u skladu sa zakonom kojim se uređuje budžetski sistem. Interna revizija mora funkcionalno biti nezavisna od organa u kojem sprovodi postupak revizije i ne može biti sastavni deo ni jednog organizacionog dela ili celine tog organa. Interni revizori poseduju samostalnost u odlučivanju, koja se ogleda u reviziji procene rizika, samom načinu obavljanja i sprovođenja revizije, kao i izveštavanju o obavljenoj reviziji.

Kako bi se osigurala nezavisnost revizorske institucije u komunalnom preduzeću, revizor ne može vršiti nijedan drugi posao osim posla revizora u preduzeću. Takođe, interni revizori ne mogu biti otpušteni ili premešteni na drugo radno mesto sa obrazloženjem da je do toga došlo usled činjenice da je interni revizor iznosio činjenice i davao preporuke u vezi sa internom revizijom (Pejović, D. 2018, str. 34)

Značaj interne revizije u javnim preduzećima, kao i potreba za njom, počela se razvijati onog trenutka kad je rukovodstvo preduzeća počelo da zahteva savetodavnu pomoć od revizora, kad je revizorska uloga počela da se ogleda u evaluaciji postignutih rezultata i ujedno predlaganju novih mera za poboljšanje kvaliteta procesa upravljanja.

Da bi neko lice bilo postavljeno na poziciju internog revizora, mora ispunjavati određene uslove, koji su propisani Zakonom o reviziji ("Službeni glasnik RS" broj 73/2019) i Pravilnikom o zajedničkim kriterijumima za organizovanje i standardima i metodološkim uputstvima za postupanje interne revizije u javnom sektoru ("Službeni glasnik RS" broj 82/2007). U članu 6. navedenog Zakona, jasno se definiše ko može da dobije licencu za rad u internoj reviziji. To može biti lice koje ima položen ispit za zvanje

ovlašćenog revizora, da ima adekvatno obrazovanje na studijama drugog stepena u trajanju od četiri godine, da ima najmanje tri godine radnog iskustva na poslovima revizora i to najmanje dve uz nadzor licenciranog revizora, da za lice koje potražuje licencu ne postoji nikakva zakonska zabrana za njeno sticanje i da lice nije krivično osuđivano za dela koja ga čine nedostojnim za vršenje revizorske funkcije.

Za izdavanje licenci ovlašćenih revizora u javnom sektoru je nadležno Ministarstvo finansija Republike Srbije. Lice koje potražuje licencu mora da se obrati Ministarstvu sa odgovarajućom dokumentacijom i to uverenje o položenom stručnom ispitu, dokaz o adekvatnom obrazovanju, dokaz o radnom iskustvu i potvrdu o neosuđivanosti.

Kako je Ministarstvo nadležno za izdavanje, tako je nadležno i za opoziv date licence. Licenca se može opozivati po ličnom zahtevu njenog nosioca i u slučaju da njen nosilac izgubi poslovnu sposobnost.

Lice koje pretenduje da postane interni revizor, mora da položi stručni ispit za internog revizora u javnom sektoru, koji obuhvata test iz opšteg računovodstva, zakonski okvir u vezi sa pripremanjem godišnjih i konsolidovanih finansijskih izveštaja, finansijske analize, upravljačkog računovodstva, upravljanju rizicima i internoj kontroli, revizije i profesionalnih veštine i profesionalne etike (Popović, 2015, str.38). Lice koje je kandidat za revizora mora dobro da poznaje propise iz privrednog prava, korporativnog prava, obligacionog prava, domaćeg i međunarodnog platnog prometa, propise koji regulišu pitanje hartija od vrednosti, stečaju i likvidaciji, poreskog prava, građanskog prava, trgovinskog prava, propise koji regulišu funkcionisanje banaka i bankarskog sistema, radnog prava, propise koji regulišu informacione tehnologije i kompjuterske sisteme, finansijsku ekonomiju i osnove finansijskog menadžmenta.

Pravilnikom je, pored Zakonom propisanih uslova za internog revizora, propisano da interni revizor mora da ima najmanje tri godine iskustva na poslovima revizije, finansijske kontrole ili računovodstveno-finansijskim poslovima i položen ispit za ovlašćenog internog revizora u javnom sektoru. Shodno odredbama Pravilnika, kandidat za internog revizora mora da ima najmanje sedam godina iskustva na poslovima revizije, finansijske kontrole ili računovodstveno-finansijskim poslovima. Rukovodilac jedinice za internu reviziju ne može biti lice koje je bilo zaposleno na radnom mestu sa rukovodećim ovlašćenjima u oblasti finansijskog upravljanja u subjektu revizije u poslednjih pet godina.

ZAKLJUČAK

U radu autor daje prikaz interne revizije sa posebnim osvrtom na internu reviziju u javnom sektoru i u radu javnih komunalnih preduzeća. Rad javnog sektora je uvek izložen većim nadzorom, kako od strane civilnog sektora, tako i javnog sektora, dok se na strani poreksih obveznika uvek javljalo veće interesovanje za to da li se poslovi u komunalnom sektoru odvijaju u skladu sa zakonskim propisima.

Javna komunalna preduzeća obavljaju najosetljivije poslove od opšteg interesa i značaja za funkcionisanje lokalne zajednice, te je rad tih preduzeća posebno značajan. Interna revizija je kontrolni subjekat koji upravo kontroliše primenu zakonskih i podzakonskih propisa u poslovanju javnog komunalnog preduzeća, primenu pravila i propisa finansijskog poslovanja i trošenja budžetskih sredstava.

Internoj reviziji se mora obezbediti nezavisnost u radu i funkcionalna odvojenost od menadžmenta javnog komunalnog preduzeća, kako bi se osigurala nepristrasnost revizije i kako bi rad interne revizije bio što kvalitetniji. Revizori, osim kontrolne imaju i savetodavnu funkciju i daju pomoć i podršku menadžmentu kroz primedbe i sugestije, koje menadžment treba da usvoji.

Poslove interne revizije mogu da vrše samo i isključivo lica koja ispunjavaju zakonom propisane uslove i Pravilnikom o zajedničkim kriterijumima za organizovanje i standardima i metodološkim uputstvima za postupanje interne revizije u javnom sektoru. Reč je o visokokvalifikovanim kadrovima, koji su polagali specijalni ispit za javnog revizora, koji poseduju licencu za rad, a koju su dobili od strane nadležnog Ministarstva finansija.

Generalni zaključak koji se iz ovog rada može postaviti je da je interna revizija u javnim komunalnim preduzećima u velikoj meri podigla produktivnost u njihovom radu, podigla je kvalitet menadžmenta, odluka menadžmenta i proceni rizika poslovanja. Danas je teško zamisliti rad bilo kog subjekta bez nadzorne uloge i funkcije interne revizije, bez njenog savetodavno-kontrolnog rada i sugestija i predloga koje ona daje. Svaki menadžer voli da ima funkcionalnu revizorsku službu koja će ga najpre upozoriti na eventualne nepravilnosti u radu i dati jasne instrukcije kako iste da na adekvatan način otkloni. Dobri menadžeri u internoj reviziji ne vide suparnika, već kooperativnog saradnika, sposobnog da predupredi problem i koji ima sposobnost da na vreme predvidi i ukaže na potencijalni problem.

KORIŠĆENI IZVORI I LIETARTURA:

1. Nikolovski, Lj. (2011) „Etički kodeks – osnov međunarodnih računovodstvenih i revizorskih standarda“, *Računovostvo – časopis za računovodstvo, reviziju i poslovne finansije*, god. 55, broj 3/4.
2. Pejović, D. (2018) “Mesto i uloga interne revizije u javnom sektoru”, *Sistem interne i eksterne revizije u Republici Srbiji*, Prokuplje, Toplički centar za demokratiju i ljudska prava.
3. Piket, S. K. H. (2007) “Osnovni priručnik za internu reviziju”, Savez računovođa i revizora Srbije, Beograd.
4. Popović, S. (2015) “Interna revizija kao pokretač finansijske analize u javnim preduzećima Republike Srbije”, *Revizor*, god. 18, broj 72.
5. Pravilnik o zajedničkim kriterijumima za organizovanje i standardima i metodološkim uputstvima za postupanje interne revizije u javnom sektoru (“Službeni glasnik RS” broj 82/2007).
6. Richard, P; Elder, L; (2006). The Miniature Guide to Understanding the Foundations of Ethical Reasoning. United States: Foundation for Critical Thinking Free Press.
7. Vuković, Z. (2016) “Interna finansijska kontrola u javnom sektoru Republike Srbije”, *Revizor*, god. 19, broj 75.
8. Zakon o reviziji (“Službeni glasnik RS” broj 73/2019).